

Fecr Yayınları: 695

**İSLÂM'DA KADININ KONUMUNU
YENİDEN DÜŞÜNMEK
-Kelâm ve Kadın-**

Doç. Dr. Hülya TERZİOĞLU

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Temmuz 2023

ISBN: 978-625-6436-46-6

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

İSLÂM'DA
KADININ KONUMUNU
YENİDEN DÜŞÜNMEK

-Kelâm ve Kadın-

Doç. Dr. Hülya TERZİOĞLU

Ankara 2023

Hülya TERZİOĞLU- Doç. Dr.

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden 1996'da mezun oldu. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı'nda "*Kâdı İyâz'a Göre Peygamber'in Dindeki Konumu*" başlıklı yüksek lisansını ve "*İslam İnançları Açısından Din-Dünya İlişkisi*" konulu doktora çalışmasını tamamladı. İstanbul'da özel bir eğitim kurumunda uzun yıllar öğretmenlik ve idarecilik de yapan Hülya Terzioğlu'nun "*İslâm'da Dünya-Âhiret Dengesi*", "*Filozoflar, Kelâmcılar ve Süflere Göre Allah'ın Varlığı (İsbât-ı Vâcib Ahmed Nûri)*" (Süleyman Akkuş ile birlikte), "*Dini İstismar Boyutuyla 15 Temmuz Darbe Girişiminin Arka Plânı*"(Osman Güman ile birlikte), "*Mâtürîdî'de Kadın Algısı-Te'vilâtü'l-Kur'an Bağlamında Bir İnceleme-*", "*Tarihten Günümüze Boşanma*" (Dr. Öznur Özdemir ile birlikte) ve *101 Soruda Akâid ve Kelâm* adlı yayınlanmış kitapları, hakemli dergilerde makaleleri, ulusal ve uluslararası sempozyumlarda tebliğleri ve çeşitli ansiklopedi maddeleri bulunmaktadır. Hülya Terzioğlu 2013 yılından beri Sakarya Üniversitesi İlahiyât Fakültesi Kelâm Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak çalışmakta olup evli ve bir çocuk annesidir.

Dört yapraklı yoncanın diğer bileşenleri kız kardeşlerime...
Zübeyde, Zehra ve Büşra'ya...

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ -----	11
1. TARİHTEN GÜNÜMÜZE TOPLUMSAL DÜZLEMDE DEĞİŞEN KADIN -----	13
1.1 Kadim Dönem Tarihi Perspektif -----	15
1.2. Yakın Dönem Tarihi Perspektif -----	29
1.3. Toplumsal Cinsiyet Meselesi -----	33
1.4. Müslüman Toplumlarında Kadın-Türkiye Tecrübesi- -----	37
1.5. <i>Türkiye’de Kanaat Oluşturucuların Kadın Algısı ve Kadın STK’ların İmajı</i> Araştırması -----	47
Sonuç Yerine -----	49
Kaynakça-----	52
2. GÜNÜMÜZ KADINININ İTİKÂDÎ GÜNDEMİ -----	55
2.1. Kadınların Sorduğu İtikâdî Soruların İçerik Analizi -----	57
2.2. Kadınların İtikâdî Sorularının Üslup ve İçerik Açısından Değerlendirilmesi-----	63
2.2.1. Duygusal Yaklaşım: -----	64
2.2.2. Detaycı Yaklaşım: -----	67
2.2.3. Sorgulayıcı Yaklaşım: -----	70
2.2.4. Merhamet Eksenli Yaklaşım: -----	73
2.2.5. Gizemci Yaklaşım: -----	76
Sonuç-----	78
Kaynakça-----	80
3. TOPLUMSAL CİNSİYET ANLAYIŞINA KATKISI BAĞLAMINDA DİNİ SÖYLEMİN ETKİSİ-----	83
3.1. Toplumsal Cinsiyet Algısında Dinî Referansların Okunma Şekilleri-----	85
3.2. Kur’ân’da Kadın-Erkek İlişkisinde Öne Çıkan Üst Değerler92	
3.2.1. Adalet -----	92
3.2.2. Meveddet ve Rahmet -----	97

3.2.3. Velayet-----	100
Sonuç -----	103
Kaynakça -----	105

4. İSLÂM'DA KADININ KONUMUNA MODERN

YAKLAŞIMLAR -MÛSÂ CÂRULLAH ÖRNEĞİ-----107

4.1. İslâm Geleneğinin Kadın Algısına Yöneltilen Tenkit ve Değerlendirmeler-----	109
4.2. Mûsâ Cârullah'ın İslâm'da Kadın Yorumu -----	118
4.2.1. Kadının Başlı Başına Bir Değer Olarak Tanıtılması-----	118
4.2.2. Örtünmesine Yüklenen Anlam -----	121
4.2.3. Evliliğin Keyfiyeti İle İlgili Konular-----	124
4.2.4. Hukukunun Temellendirilmesi (Miras ve Şahitlik Durumu)-----	128
Sonuç -----	130
Kaynakça -----	132

5. MODERN DÖNEM ATEİZMİNE FEMİNEN KATKI

-FEMİNİSTLERE GÖRE TANRI'NIN KADINA

BAKİŞİNDAN BAZI NOTLAR VE BUNLARIN ELEŞTİRİSİ-135

5.1. Berktaş'ın Çıkış Noktası ve Ulaştığı Neticelerin Hülâsası-136	
5.1.1. Ontolojik Aşağılanma-----	138
5.1.2. Sosyolojik Aşağılanma-----	142
5.2. Fatmagül Berktaş'ın Bazı İddialarına Dair Mülâhazalar--145	
5.2.1. Kur'ân'da Kadın-Tarla İstiâresi-----	148
5.2.2. Tesettürün Amaç ve Keyfiyeti -----	155
Sonuç-----	163
Kaynakça -----	164

6. ERKEN YAŞTA VE ZORLA KURULAN EVLİLİKLER

(ÇOCUK GELİN) İSLÂM DİNİ ÖZELİNDE REFERANS

BULABİLİR Mİ?-----167

6.1. Kadının Durumunun Yükseltilmesi -----	169
6.2. Evlilik Müessesesine Yüklenen Anlam-----	173
Sonuç ve Değerlendirme-----	180

7. RAHMET VE BEREKET KAYNAĞI KADINI MÂTÜRİDÎ'DEN OKUMAK -----	183
7.1.Hilkatte Sekînet: Kadın-----	185
7.2. Nübüvvet Meveddet, Nübüvvet Mihnet: Kadın-----	193
7.3. Ahkâma Mesnet: Kadın-----	204
Sonuç-----	210
Kaynakça-----	211

8.MAHREMİYET VE ÖZGÜRLÜĞÜN ÖNEMLİ BİR BİLEŞENİ OLARAK İSLÂM'DA TESETTÜR -----	213
8.1. Mahremiyetin Güncel Değeri-----	215
8.2. Tesettürün Fıtrat ve Hikmet Boyutu-----	217
8.3. Tesettürün Kapsam ve Keyfiyeti-----	221
8.4. Tesettürün Özgürleştirici Boyutu-----	225
Değerlendirme ve Sonuç-----	230
Kaynakça-----	232

9.MAHREMİYETTEN MAHRÛMİYET Mİ MAHREMİYETLE İSTİKAMET Mİ? AİLE NEREYE? - KUR'ÂN'DAN REFERANSLARLA ÇÖZÜMLEMELER- ---	235
9.1. Mahremiyetin Dönüşümü-----	235
9.2. Mahremiyetin Keyfiyeti ve Önemi-----	238
9.3. Ailede Mahremiyetin Keyfiyeti ve Önemi-----	242
Sonuç-----	251
Kaynakça-----	253

GİRİŞ

“Erkeği de dişiyi de yaratan Allah’tır.” (en-Necm 53/45, 46; el-Leyl 92/3; Fâtır 35/11). Kur’ân’ın bu ilâhî beyanı dünya serencamı açısından insanın hazır bulunuşluk durumlarından birisine işaret etmektedir; erkeklik ve dişilik. Kadın ve erkeğin dünyaya geliş gayesi açısından anlamlı olmayan bu farklılıklar süreç içerisinde karşılıklı ilişkiler ve rollerde belli avantajları ve dezavantajları ortaya çıkarmıştır.

Yaratılıştaki hususiyetlerinden ailede ve toplumdaki pozisyonuna kadar İslâm’da kadının durumu nasıl değerlendirilmelidir? Bu konuda Kur’ân’ın referansları, Hz. Peygamber’in yorumları, tarihî tecrübe bize ne söylemektedir? Bu kadim ve mühim konu dün olduğu gibi bugün ve yarın da önemini korumaktadır/koruyacaktır.

Esasen İslâm’ın kadın anlayışının tartışılması modern zamanlara özgü içeriğiyle ilk başta “sorunlu” bir alana tekabül etmektedir. Özellikle Batı’da 19. yüzyılda başlayan kadın hareketlerinin iz düşümü olarak bizde de başlayan tartışmalar o günden bu güne hız kesmeden bu “netameli” konuyu gündemde tutmuştur. Tarihî süreçte malesef kadın konusu literatürümüzde kendi kaynakları ve tarihî bağlamı içinde anlaşılaktan ziyade Batılı oryantalistler ve misyonerler marifetiyel şablonu ve soruları oluşturulmuş bir düzlemin ürünü olarak ele alınmıştır. Bu şablonda başat iddia “İslâm kadını ikincil tanımlamış, hatta aşağılamıştır.” şeklindedir. Bu sert ve hakkaniyetsiz itham sebebiyle de İslâm’ın kadın anlayışına dair içerde geliştirilen söylemler, yazılıp çizilenler büyük ölçüde savunmacı, apolojik ve sığ bir seyir takip etmiştir. Yapılan yorumlarda iki daraltıcı perspektif dikkati çekmektedir. Birincisi “İslâm kadına bütün haklarını vermiştir” tezinin suiistimal edilmesi, ikincisi

de İslâm toplumlarında kadının durumunun bütün vebalini gelenekte görerek tarih boyunca İslâm'ın bu konuda hep yanlış anlaşıldığı genellemesine sığınmak olmuştur. Hâlbuki sağlıklı ve kâmil bir bakış açısı ortaya koymak için takip edilecek yolda hem Kur'ân'ın tevhit ve adalet eksenli temel mesajlarını doğru anlamak, hem de gelenekle yüzleşerek değişen ve gelişen hayat şartlarının dönüştürdüğü kadın anlayışını İslâm'ın referansları ışığında yeniden üretmek mümkündür. Bunun için kadınların nikâh-talâk, miras, şahitlik, örtünme gibi yalnızca ahkâma konu olan yönlerini değil Hz. Peygamber'in yaşadığı dönemden bugüne onların yürüyen hayatın içinde varoluşsal değerlerini de, toplumsal ve psikolojik boyutlarını da hesaba katmamız gerekmektedir. Dolayısıyla İslâm'ın kadınlarla ilgili perspektifi ele alınacaksa Allah'ın yarattıklarına karşı adaleti başta olmak üzere doğrudan usûlü'd-dîn denilen dinin kurucu temel ilkeleri ekseninde bir bakışa ihtiyacımız var demektir.

İslâm'da kadının konumuna dair daha önce yaptığımız yayınlarda dile getirdiğimiz tespit ve tekliflerimizin genel perspektifini yukarıda kısaca özetlemeye çalıştık. Şimdi bu yayınlarmızı tek bir kitapta toplayarak okuyucuya derli toplu sunmayı arzu ediyoruz. Çalışmamız uluslararası akademik dergilerde yayınlanmış iki makale, uluslararası yayınevlerinden çıkan 6 kitapta bölüm ile Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) için hazırladığımız ve resmî web sayfalarında yayınlanan bir araştırma raporu olmak üzere toplam 9 ayrı başlığı içermektedir.